

loest. Wij kunnen de kerk slechts „stichten“, als wij van het Woord uitgaan, zonder disputabel te stellen wat daarin zeker is.

Dit alles is natuurlijk de diaconie ter plaatse even goed bekend als ons allen. Nijpend wordt de vraag, hoe het dan moet, indien ondanks alle vermaan, toch te weinig binnenkomt.

Maar juist omdat de woorden „ondanks alle vermaan“ zoo zwaargeladen zijn, past in elk bijzonder geval de vraag, of ze wel op hun plaats zijn in dat bepaald geval. Waar nu het desbetreffende vermaan zelf zijn kracht en scherpte in zou moeten vinden, indien het hooge recht der diaconie in het eischen minder sterk op den voorgrond zou komen te staan, meenden we — zonder dit voor die bepaalde kerk noodig te achten — heel in het algemeen deze opmerking te mogen doen.

K. S.

Het invullen van een attestatie.

Elke plaatselijke kerk is in het bezit van een lidmatenboek, waarin alle leden der kerk in alfabetische volgorde staan ingeschreven, of van een z.g. kaartsysteem voor kerkelijk gebruik, waarbij op afzonderlijke kaarten de verschillende gegevens van de leden der gemeente zijn samengevoegd.

Bij het invullen van de diverse rubrieken in het lidmatenboek of bij het schrijven van een nieuwe kaart na het inkomen van een attestatie doen zich echter verschillende moeilijkheden voor. Een attestatie is naar de definitie van Prof. Dr H. Bouwman: „een getuigschrift, behelzende een verklaring omtrent geloof en wandel, afgegeven door een kerkeraad aan een lid der gemeente, die van de eene plaats naar de andere verhuist, opdat de kerkeraad van de plaats waarheen het lid vertrekt, wete wien hij ontvangt, en of hij dat lid kan toelaten tot de sacramenten“. („Gereformeerd Kerkrecht“, dl II, pag. 449.)

Zoals de attestaties thans echter in vele gevallen ingevuld zijn, kan de kerkeraad niet precies weten „wien hij ontvangt“. Natuurlijk wordt aan den betrokken kerkeraad wel meegedeeld, of iemand dooplid of belijdend lid in volle rechten is ja, dan neen, maar met het overdragen van deze gegevens wordt dan ook meestal volstaan.

Ik was in de gelegenheid een onderzoek in te stellen bij 46 attestaties, in den laatsten tijd binnengekomen bij één plaatselijke kerk. Deze attestaties waren afkomstig uit 20 verschillende gemeenten en waren verzonden zoowel uit groote steden als uit kleine dorpen, zelfs uit Amerika. Ze waren uit plaatsen, waar een apart kerkelijk bureau voor dergelijke aangelegenheden is, en uit gemeenten, waar door den predikant of den scriba van den kerkeraad deze getuigschriften worden ingevuld. Aan de hand van dit beschikbare materiaal was het dus mogelijk zich enigszins een beeld te vormen van de wijze waarop doorgaans attestaties worden geschreven.

En wat bleek toen? Dat van de 46 attestaties niet minder dan 35 onvolledig ingevuld waren in dien zin, dat bepaalde rubrieken in het kaartsysteem niet van gegevens konden worden voorzien. Bij slechts 11 attestaties stonden beneden aan het papier of aan de achterzijde van het officiële stuk de volledige gegevens aangaande geboorte, belijdenis, huwelijk enz. In een enkel ander geval werd nog meegedeeld de datum en het jaar van iemands geboorte, maar overigens misten al deze attestaties de gegevens, die voor het kerkelijk leven toch van groot belang zijn.

Er kwamen dus niet of zeer onvolledig op voor: plaats, datum en jaar van geboorte, van doop, van belijdenis, van huwelijk.

Toch zal wel niemand ontkennen, dat het van belang

is om te „weten, wien men ontvangt“, of een bepaald persoon in zijn jeugd, dan wel als volwassene gedoopt is, of iemand op jeugdigen leeftijd dan wel veel later belijdenis des geloofs heeft afgelegd. Om alle misverstand af te snijden moet er dadelijk aan toegevoegd worden, dat deze wijze van invullen niet terstond aan slordigheid of haastigheid van den predikant of scriba moet worden toegeschreven: Het is toch heel goed mogelijk, dat het kaartsysteem of lidmatenboek niet meer gegevens bevatte dan werden overgezonden en dat men den betrokken persoon ook op dezelfde manier van een andere gemeente had ontvangen.

Maar toch is hier iets, dat verbetering behoeft. Hoe wel het mogelijk is, dat een ijerige kerkeraad er nog in slaagt van het nieuwe lid gewaar te worden, waar hij gedoopt werd en in welke kerk hij belijdenis deed, overigens zullen deze rubrieken in het kaartsysteem bij het nieuwe lid open moeten blijven.

Laat elke plaatselijke kerk bij het afgeven van een attestatie zooveel mogelijk alle gegevens verstrekken, opdat onze lidmatenboeken een zoo volledig mogelijk beeld geven van den kerkelijken levensgang der leden. In het begin zal het misschien niet mogelijk zijn alle bijzonderheden mee te deelen, maar langzamerhand zal er toch over en weer vooruitgang te bespeuren zijn. Bij de „reformatie“ der kerk mogen ook deze „kleinigheden“ niet uit het oog worden verloren!

H.-K.

H. M.

Waarom is „Justus“ nog te weinig bekend?

Een merkwaardig verschijnsel is de traagheid, die vele belanghebbenden toonen, als er in hun voordeel eenig kerkelijk werk ondernomen wordt.

„Justus“, de organisatie, die zorgt voor alleen staande doop- en belijdende leden, mag niet klagen, maar er mag ook nog niet worden geroemd. Waarom is „Justus“ nog te weinig bekend?

Misschien omdat het den bevooroordeelden te gemakkelijk wordt gemaakt en omdat het hun geen cent kost?

Als „Justus“ de Amerikaansche methode toepassen wilde en voor elk advies b.v. 50 cent vroeg, misschien zou het werk dan een verrassende vlucht nemen. Maar „Justus“ is geen handelsonderneming. Het is één der uitermate weinige organisaties, die nooit collecteren, geen contribuanten tellen en nimmer vragen. „Justus“ leeft alleen van de bijdragen van de 39 Justus-commissiën, die onder het landelijk verband zijn georganiseerd.

Wij hopen, dat spoedig ieder, niemand uitgezonderd, weten zal wat „Justus“ is, evenals ieder weet wat de V.U. of de Theol. Hoogeschool is, de „Glindehorst“ of „Sonnevaneke“.

Ouders, maakt toch van „Justus“ voorlichting gebruik, als uw kinderen zich elders moeten vestigen.

Rotterdam.

Ds J. A. TAZELAAR.

Ieder is alleen.

Bert Bakker: Ieder is alleen. — Uitg.-Mij. „Holland“, Amsterdam.

Na „Drijfzand“, de roman, waarmee de dichter Bakker zich bij de prozaïsten voegde, verscheen nu van zijn hand een roman, waarin de poëzie een belangrijke rol heeft.

De titel is ontstaan onder invloed van een vers van Jan van Nijen: „De mensch is eenzaam tot

gedacht, maar ook geheel en al tegen elkander over gesteld. De ziel was volgens hun begrip onvergankelijk, omdat zij een emanatie der godheid, ja sterker nog, zelf een godheid was. Het lichaam echter behoort tot de sfeer der materie, is vergankelijk, en een kerker der ziel. De Grieken hebben n.l. in tegenstelling met het feit, dat de materie door God geschapen is, zooals de Kerkvaders dat telkens naar voren brengen, deze als ongeschapen gedacht. Reeds als men de Grieksche Kerkvaders, als Gregorius Nazianzenus of Basilius leest, valt het ons twintigste-eeuwers daarom op, dat zij er zoo den nadruk op leggen, zich hierin van de Grieksche wijsgeeren te onderscheiden, dat zij de materie niet als ongeschapen beschouwen.

Dit is inderdaad een kenmerkend onderscheid. Hierdoor konden de Grieken het lichaam tot de sfeer der materie en der vergankelijkheid, de ziel echter tot de sfeer der godheid en der onvergankelijkheid herleiden. Men dient er in de eerste plaats op te letten, dat juist in deze beschouwing de leer van de onsterfelijkheid der ziel voor de Grieksche filosofen zijn oorsprong had.

Indien wij thans hiervoor bewijspiaatsen willen aanbrengen, dan zijn voor bovengenoemde opvatting wel het meest kenmerkend de Stoïcijnen. Hun uitspraken zijn zeer frappant. De Stoïcijnen achten de ziel van den mensch, die zij het hegemón (het leidende principe) of wel het logikón (het rationeele principe) in den mensch noemden, een deel of fragment van de godheid te zijn. Zoo zegt Seneca in zijn 73sten brief aan Lucilius (Epist. IX, 2, 16): „Verwondert gij u, dat de mensch naar de goden gaat? De godheid komt tot de menschen, neen, wat nog nader is, hij komt in de menschen. Goddelijke zaden zijn in de menschelijke lichamen gestrooid“. In Epist. VII 4, 12

en met zijn dood“. De hoofdpersoon, Ds Baert, raakt zijn geestelijk evenwicht kwijt, als hij bij het maken van zijn Goede Vrijdagprook zich niet kan onttrekken aan den invloed die een pessimistisch gedicht op hem heeft. En later, na veel gelob, spreekt een vers voor hem uit, dat de mensch zijn moeiten alleen moet uitvechten. De vrouw van een anderen gekweld, tracht dezen op te beuren door het lezen van gedichten van Moens, in de hoop dat die „een richting gevend Evangelie“ voor hem zullen zijn. Die zelfde man, als hij tracht uit te komen uit zijn verkeerde levenshouding, getroffen als hij is door een kruiswoord, blijft worstelen met het vers „knielen zal ik“.

En toch heeft in werkelijkheid de poëzie geen wezenlijke rol in dit werk, dat om verschillende redenen merkwaardig is. Deze roman heeft namelijk zooveel goede kwaliteiten, dat men, alleen daarop ziende, een loflied zou kunnen zingen. Maar de fouten die deze kwaliteiten aankleven zijn zoodanig, dat iemand, die daar vooral op let, niet veel goeds van het boek zal zeggen.

Het gegeven, zooals gezegd ontleend aan een gedicht, illustreert de schrijver niet aan het leven van één persoon, maar hij neemt verschillende menschen, allen gebukt gaand onder een groot leed.

Ds Baert kan niet gelooven, dat het offer van Golgotha ook alle dagelijkse zonden verzoent. Zijn twijfel, of liever ongeloof, is dus zuiver godsdienstig van aard. Zijn vrouw, Eke, kan hem niet helpen, omdat ze niet de diepte van zijn leed kent, maar ook zij is eenzaam, daar haar man ook buiten haar diepste wezen staat. Hun zoon, Frans Johan, leert moeilijk, is tamelijk muzikaal, maar zijn gevoelsleven wordt niet door de ouders begrepen, zoodat ook hij alleen staat. In deze eene familie dus drie eenzamen, ieder met een eigen soort eenzaamheid.

De domineesoon raakt verliefd op een meisje, Basje, dat zooveel van hem gaat houden, dat haar moeder zich haar eenig kind voelt ontnomen worden, waardoor ze zich nameloos eenzaam gevoelt.

Albert Valentijn heeft onschuldig in de gevangenis gezeten, is later wel gerehabiliteerd, maar kan het gevoel van geschandvlekte niet van zich zetten, haat God en menschen, waardoor hij geheel alleen staat in de wereld. Zijn vrouw tracht hem te verlossen van zijn idee fixe, maar kan het niet, waardoor ook zij eenzaam is. Tenslotte is er nog een studente, die langen tijd ziek is geweest, en die zich eenzaam voelt, omdat niemand haar kan helpen in haar geestelijken nood. Uit een christelijk gezin komend, kent ze de leer door en door, maar in haar omgeving was het formalisme, zonder levende aanraking met God, zooals zij die zoekt.

Voorbeelden van eenzamen dus genoeg, elk geval op zichzelf belangrijk, maar hier tezamen gebracht wordt het geval te gevarieerd.

De compositie is ten deele heel goed. Daar alle personen met Ds Baert in aanraking komen, wordt hij vanzelf de hoofdpersoon, de centrale figuur in het geheele boek. Maar daar ieders eenzaamheidsgevoel anders van psychische gesteldheid is, en ieder zijn eigen „geval“ tot oplossing zoekt te brengen, wordt de compositie zeer fragmentarisch. De schrijver heeft in het eerste deel: „Doodspoor“ alle gevallen gesteld, en wil in het tweede deel: „Knielen zal ik“, de mogelijkheid geven op uitkomst voor ieder. Daar echter deze gevallen zoo verschillend zijn, gaat hier het verhaal met

zegt hij: „De rede is niets anders dan een deel van den goddelijken geest, die zich in het menschelijk lichaam begeven heeft.“

Een ander bekend Stoïcijn, Epictetus, zegt in zijn Dissertationes II 8, 10: „Gij zijt een deel (eig. een afbreuk, een apospasma) van de godheid. Gij hebt in u een deel van hem (de ziel namelijk). Waarom kent gij dan uw adeloom niet? Weet gij niet, wanneer gij eet, dat gij een god voedt, een god met u omdraagt? Gij denkt, dat ik een zilveren of gouden godenbeeld bedoel. Neen, gij draagt hem in uzelf en merkt niet, dat gij hem bezoeft door vuile gedachten en vuige daden“.

Het meest opmerkelijk ter kenschetsing van deze gedachte is wel wat Seneca schrijft in zijn 41sten brief (Epist. IV, 12, 2): „De godheid is nabij u, hij is met u, hij is in u. Inderdaad Lucilius, er zeelt in ons een heilige geest, die het goed en kwaad, dat wij doen, opmerkt en daarop let“. En even verder zegt hij, zinspelend op een citaat uit Vergilius: „In ieder deugdzaam mensch woont een god, het is onzeker welke“.

Dergelijke uitdrukkingen zijn inderdaad frappant, niet minder door hun schijnbare overeenstemming met de Christelijke leer als door hun diepgaand verschil anderzijds. De heilige geest, die in den mensch zeelt, is bij hen niet de door God gezonden Geest, maar het is de ziel van den mensch zelf, die een uitvloeisel is van de godheid. Dat inderdaad mensch en God wezensverwant en feitelijk één zijn, wat van Christelijk standpunt onaanvaardbaar is, is iets, dat kenmerkend is voor de Grieksche Oudheid. De filosofen, en met name de Stoïcijnen, staan in dezen niet alleen. Kenmerkend is hiervoor een uitspraak van den dichter Pindarus, die nog van geen filosofie of Stoa afwist, maar in zijn zesde Nemeische Ode

rukjes verdeelt familie, dan wordt. Boven niets met elka door een aut geluk wordt heen ontwik ouders weten is en beschul oorzaker, hoe verzwand en

De eenige meisje, Basje haar gaat nu nu hoofdfigu tigs: als kind waarom de in wording. H menscheijk, roepen voelt. De studente „geval“ blijft

Bij andere bert Valentijn de oplossing, een lang verb Ook de stijl in het begin woordenkeus wijs een ze wordt de an beeld. Ook h bereikt in ar van het nitt rust zoekt.

Vele beeld mogen, zijn eenige gewik

Daartegenoe deze korthet spraak gaat gaat vermoes optrekken a vervagen, al Dikwijls ook eenvoudigen roeide zich verzwande tegenstand, een zin als haar vader“ dag zeggen; de Geref. K

Zoo kan m den schrijven bruiken niet sequent gebt

De zielku maar weer het toch zeg gaat den lezt ten slotte ve meesterlijk niet... men het meest l deze verklar bevredigende Ik weet niet of dat ze a heden: Ds B er even boy tusschengesc

zegt: „Eene der goden. van éene m pagus staand sche opvalli Aratus aan Gods geslaet opvattingen.

„Uit God ad gebruikt oo taal andere uit éénzelfd

Dat de le niet zonder uit, dat de gaande eve komen zijn. Beschouwen veeren, wat onsterfelijkd hij: „Tusse goden is v gelijkenis, slechts in ti niet, maar

Men kan van de ziel de filosof daarmede t deelen, ziel

POPULAIR-WETEN: SCHAPPELUKE SCHEISEN

De klassieke filosofen over de onsterfelijkheid der ziel.

I.

In den laatsten tijd is een strijdvraag ontstaan over de woordformuleering en de beteekenis van wat we „de onsterfelijkheid (het voortbestaan) der ziel“ plegen te noemen.

Begrippen en terminologie hebben we daarom trent meest als erfgoed van de Kerkvaders overgeleverd gekregen; en aangezien deze, nog meer dan zij zich zelven bewust waren, onder den invloed stonden van de Grieksche-Romeinsche welschap, is het bij dit probleem niet ondienstig na te gaan, wat men in de niet-christelijke oudheid in dezen gedacht en gezegd heeft. Het is vanzelf onmogelijk in een kort bestek als hier een volledige uiteenzetting te geven van alle opvattingen bij de Grieksche en Romeinsche schrijvers over dit vraagstuk, zoodat er slechts naar gestreefd is om zoo beknopt mogelijk de meest markante uitspraken der antieke schrijvers naar voren te brengen.

Zooals bekend hebben de meeste Grieksche filosofen reeds sinds de Orfici en Plato de ziel als onsterfelijk beschouwd; en we zouden geneigd zijn in hunne uiteenzetting een overeenstemming en congruentie met de christelijke leer te zien. Maar in dezen dient men op zijn hoede te zijn. De Grieksche wijsgeeren hebben immers niet alleen de ziel feitelijk van het lichaam gescheiden